

European Trade Union Confederation

Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije

Dalmatinova 4
1000 Ljubljana
telefon: (01) 43-41-200
telefaks: (01) 23-17-298
e-mail: zsss@sindikat-zsss.si
http: // www.zsss.si

matična št.: 5163099
ID za DDV: SI15268829

Ljubljana, 18. 3. 2010

Zadeva: Predlogi Zveze svobodnih sindikatov Slovenije v boju zoper socialni dumping

Evropski parlament je 26. marca 2009 sprejel Resolucijo o družbeni odgovornosti podizvajalskih podjetij v proizvodni verigi (2008/2249 (INI)), iz katere med drugim jasno in nedvoumno izhaja, da podizvajalce pogosto izkoriščajo enega proti drugemu, kar ima za posledico, da so delavci, tako naročnikov v javnih razpisih kot podizvajalcev, pod pritiskom glede delovnih pogojev. Pogoji, v katerih se delo opravlja, namreč v veliki meri vplivajo na ceno posamezne storitve, s katero se konkurira na razpisih. Nadalje je iz Resolucije moč razbrati, da podizvajalstvo, kljub številnim pozitivnim vidikom in omogočanju rasti proizvodnih zmogljivosti, ustvarja tudi gospodarsko in socialno neravnovesje med delavci in pospešuje slabšanje delovnih razmer.

Podizvajalstvo se lahko izvaja prek agencij za pogodbeno zaposlovanje in podjetij, ki izključno posredujejo delovno silo za določen čas in občasno delujejo kot tako imenovani "poštni nabiralniki". Pogosto pa se za ta namen dodeli le eno naročilo oziroma se delavci najamejo samo za ta namen. Takšne prakse poudarjajo hitro spremenljivo naravo gradbene industrije in drugih sektorjev, v katerih so zaposlitvena razmerja pogosto izredno negotova. Nesporno se delovna razmerja v gradbenem sektorju na novo opredeljujejo, hkrati pa se zmanjšuje neposredna družbena odgovornost glavnega izvajalca, saj se delo oddaja podizvajalcem in agencijam za zaposlovanje na način, da je zagotavljanje poceni in pogosto nekvalificirane delovne sile sestavni del podizvajalstva na nižjih ravneh. V čezmejnem kontekstu se težave, povezane z negotovim delovnim mestom, pokažejo, ko so delavci na primer napoteni na delo v tretjo državo članico.

Iz podanih dejstev je torej jasno, da imajo podizvajalske verige konkretne negativne učinke, ki jih predvsem čutijo njihovi najšibkejši člani – t. j. delavci. Vendar pa je na tem mestu potrebno omeniti tudi sistemski zakonodajni okvir, ki lahko odločujoče pripomore k zaviranju ali pa k pospeševanju izkoriščanja delavcev v podizvajalski verigi.

Praksa v Sloveniji kaže na izrazito slabo stanje na tem področju po celotni vertikali podizvajalske verige. Tako (pod)izvajalska podjetja brez razlogov zavlačujejo s plačilom svojih obveznosti do naslednjih podizvajalcev, precej podizvajalcev v imenu »stroškovne učinkovitosti« redno zlorablja delovno zakonodajo, (npr. preko neplačevanja socialnih prispevkov). Delavci, vpeti v to verigo, ne dobijo ustreznega plačila, hkrati pa so pod stalnim pritiskom določenih rokov, kar ima za posledico ogromno število (neplačanih) nadur, seveda ob praviloma slabih delovnih pogojih. Vse to pomeni, da proces podizvajalskih verig v bistvu temelji na socialnem dumpingu, katerega pa, na žalost, v tem trenutku podpira tudi država z nekaterimi določili, ki prisilno priklenejo delavce v ta delovni proces. Takšna slika delovnega procesa pa je zagotovo zelo daleč od realizacije koncepta družbene odgovornosti podjetij.

Iz vseh teh razlogov Zveza svobodnih sindikatov Slovenije podaja predloge, ki pomenijo korak k zmanjševanju socialnega dumpinga in postavitvi vseh delavcev v Sloveniji v enakopraven položaj. Ti predlogi so:

1. Zakonski okvir urejanja pogodb o naročanju dela (storitev) oblikovati tako, da se v pogodbe o naročilu dela, tako med naročnikom in glavnim izvajalcem, kot v pogodbe, ki sledijo s podizvajalci, obvezno vnese klavzula o **solidarni odgovornosti** za terjatve delavcev, ki so nastale zaradi opravljanja naročenega dela.
2. Nemudoma naj se vzpostavi **sistem licenciranja (pod)izvajalskih podjetij**, v katerega se naj vključi tudi reprezentativni sindikat dejavnosti, s potrdilom, da je spoštovana kolektivna pogodba dejavnosti, ki veže delodajalca. V primeru, da pa delodajalec ni vezan s kolektivno pogodbo dejavnosti, pa mora v postopku licenciranja Inšpektorat RS za delo izdati potrdilo o spoštovanju delovnopravne zakonodaje s strani delodajalca. Licenca bi bila obvezna sestavina kandidiranja na vseh (javnih) naročilih. Vsa izvajalska in podizvajalska podjetja so obvezana oddati popolno licenco pred pričetkom vsakršnih del. V primeru, da se licence ne odda, je podjetje izključeno iz vseh (javnih) naročil.
3. Zakon o jamstvenem in preživninskem skladu naj se podvrže spremembam. V času vedno večje socialne krize se delavke in delavci vse bolj soočajo z neplačanimi mesečnimi obveznostmi, nezmožnostjo odplačevanja kreditov, nakupov osnovnih življenjskih potrebščin, ipd. Večja socialna kriza pa ima za posledico tudi vse večjo socialno izključenost. Iz tega razloga je potrebno sprejeti takšno zakonsko rešitev, ki bo omogočala vsaj minimalno materialno in socialno varnost zaposlenih delavcev tudi v primeru, ko le-ti brez svoje krivde ne bodo prejeli plače več kot mesec dni. Najbolje bi bilo tovrstni institut urediti v Zakonu o jamstvenem in preživninskem skladu, in sicer na podoben način kot se določbe tega zakona uporabljajo za delavke in delavce, ki so delo izgubile v posledici stečajnega postopka.
4. Nemudoma naj se pristopi k spremembam določil Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, in sicer v delu, ki se nanaša na **pogoje za pridobitev osebnega delovnega dovoljenja**. V tem trenutku je namreč pogoj za pridobitev le-tega dveletna neprekinjena zaposlitev pri istem delodajalcu, kar pa dejansko pomeni priklenitev delavca na istega delodajalca za obdobje dveh let, kar je seveda »idealno« okolje za izkoriščanje delavca. Tako se naj delavcu migrantu že v času prvih dveh let omogoči mobilnost s tem, da se izniči pogoj tako neprekinjenosti dela kot dela pri istem delodajalcu.
5. Nemudoma naj se pristopi k **spremembam socialnih sporazumov Slovenije z Bosno in Hercegovino ter Makedonijo**, tako da bodo omogočili dostop do denarnih nadomestil delavcem migrantom z začasnim bivališčem v Sloveniji. Dotična sporazuma namreč onemogočata dostop do denarnih nadomestil za delavce iz teh držav v primeru, da le-ti ostanejo brez zaposlitve – četudi so do njega po obstoječi zakonodaji, tehnično - teoretično, upravičeni. Pogoj za pridobitev denarnega nadomestila v času brezposelnosti za državljane teh držav je namreč stalno bivanje, česar pa ogromna večina delavcev nima. To pa ima za posledico izbris socialne mreže delavcev migrantov v času brezposelnosti.
Pri tem pa moramo upoštevati, da je delavec migrant ves čas dela v Sloveniji tudi plačnik socialnih prispevkov, med drugim tudi prispevkov za zaposlovanje - od česar pa na koncu nima pravzaprav nič. Tako se na tem mestu postavlja vprašanje zagotavljanja enakopravnosti.
6. V povezavi z zgoraj navedenim se nemudoma spremenijo določila osnutka **Sporazuma z BiH o zaposlovanju državljanov BiH v Sloveniji**, ki govorijo o tem, da se delavcu migrantu po preteku delovnega dovoljenja za tri leta sicer omogoči vrnitev v državo zaposlitve, vendar šele po najmanj šestmesečni prekinitvi zakonitega prebivanja v državi zaposlitve. Ta šestmesečna prekinitve konkretno pomeni, da delavci migranti v takšnem sistemu »krožnih migracij« vsaj 6,5 let ne izpolnijo pogojev za pridobitev slovenskega

državljanstva po Zakonu o tujcih (41. člen Zakona o tujcih, UL RS, št. 61/2009), zato jo je v najmanjši meri potrebno znižati (npr. na tri mesece).

7. Nemudoma naj se sprejme Uredba o določitvi minimalnih bivalnih in higienskih standardov za tujce na delu v Sloveniji. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije že nekaj časa intenzivno opozarja na zelo slabe bivalne razmere delavcev migrantov v samskih domovih in v bivališčih, ki jih priskrbi delodajalec (ali pa so celo njegova last). Cene bivanja v samskih domovih so recimo izjemno visoke, tudi okoli 150 evrov mesečno, čeprav je s tem praviloma zagotovljena le postelja v sobi, ki si jo deli še s tremi, štirimi ali več osebami, in skupna kopalnica. Tako pride do absurdne situacije, ko stane mesečni najem sobe v izmeri 15 m², v kateri so štiri postelje, 600 evrov. S tem pa je razmik med kvaliteto bivanja in ceno zanj nenormalno visok. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je prav zaradi takšnih anomalij bila pobudnica sprejetja pravno regulativnega okvirja, ki bo zagotavljal ustrezne bivalne pogoje za delavce migrante. Na MDDSZ se je zato vzpostavila posebna delovna skupina, ki je predlog Uredbe o bivalnih pogojih končala v juliju 2009, vendar pa predlog še vedno ni stopil naprej od tega, zato je v tem trenutku to področje še vedno popolnoma deregulirano in prepuščeno lastnikom teh prostorov, kar z drugimi besedami pomeni, da se kvaliteta bivalnih prostorov ni prav nič spremenila.
8. Ustanovijo se naj tim. »svetovalni odbori«, in sicer tako na nacionalni kot tudi na lokalni ravni (npr. po sedežih območnih služb inšpektorata za delovna razmerja), ki so sestavljeni iz predstavnikov socialnih partnerjev, ki bi razpravljali o ciljih in programu dela inšpektorata za delo (npr. o rednih in izrednih akcijah inšpektorata), o načinu opravljanja posamičnih akcij (npr. o načinu sodelovanja z drugimi inšpekcijskimi službami). Njihova naloga bi bila tudi opozarjanje na določene nepravilnosti in posledično temu usmerjanje dela inšpektorata (npr. pri preprečevanju nezakonitega sklepanja pogodb za določen čas, neizplačanih plač, pri uveljavljanju načela enakega obravnavanja, nediskriminacije, zaposlovanja invalidov, ipd.). Na podlagi takšnih ugotovitev bi se lažje oblikovali ukrepi, ki bi v prihodnje preprečevali oziroma prispevali k zmanjšanju kršitev pravic delavk in delavcev.
9. Vzpostavi se naj sistem kvot za uporabo agencijskega dela. Tovrstni sistem je potreben z namenom preprečevanja socialnega dumpinga na podjetniški ravni, prav tako pa se naj vzpostavi sistem, ki bo preprečeval veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki so »stalnica« pri tim. agencijskih delavcih.

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije pričakujemo, da bodo pristojne institucije takoj pristopile k pripravi in implementaciji teh predlogov, saj trdno verjamemo, da je daleč najbolj učinkovit način v boju zoper socialni dumping izenačitev delavskih, socialnih in ekonomskih pravic vseh delavcev.

Mag. Dušan Semolič,
predsednik ZSSS